

Značaj taktilne slikovnice u radu s djetetom oštećena vida

Bruno se sprema za izlazak. Uzbuden je zbog susreta s Djevojkom pa je zaboravljiv i smotan. Sprema dar u džep, brao obuva tenisice, ali u brzini zaboravlja zavezati vezice. Zaveži mu ih ti kako ne bi paol!

Tanja Šupe, prof. reh., dipl.bibl.
Voditeljica Prve dječje knjižnice za djecu s oštećenjem vida
Osnovna škola Pećine, Rijeka

Taktilna slikovnica, oblik prilagođene knjige, relativna je novina kod nas. U članku rehabilitatorice Tanje Šupe pročitajte koji su principi izrade taktilnih slikovnica i koje su njezine edukacijsko-rehabilitacijske zadaće.

Taktilnu slikovnicu možemo definirati kao knjigu u kojoj su osim teksta prilagođene i slike. Prilagođenom slikom smatramo onu koja je napravljena tako da je slijepo ili slabovidno dijete može percipirati putem dodira. Takav postupak može se činiti relativno jednostavnim i logičnim, pa ipak, radi se o vrlo kompleksnom postupku koji ima niz pravila. Složenost proizlazi iz važne činjenice da taktilnu slikovnicu moramo promatrati kao pomagalo u odgojno-obrazovnom procesu djeteta s oštećenjem vida.

Zašto je taktilna slikovnica važna?

Smisao i svrha taktilne slikovnice često se dovode u pitanje. Argument tome je kako slijepo dijete ne vidi pa prema tome nema smisla prilagođavati mu sliku. Takvo razmišljanje posljedica je nedovoljne upućenosti u problematiku oštećenja vida. Prije samog obrazlaganja važnosti i svrhotvosti taktilne slikovnice, treba uzeti u obzir sljedeće činjenice. Vizualne informacije čine osamdeset posto naše

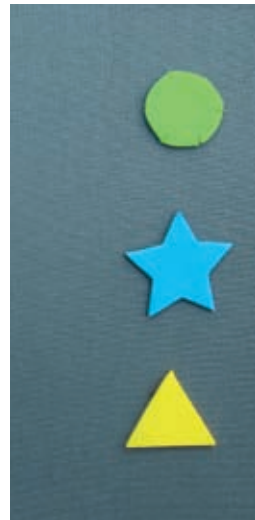
percepcije, što nam govori o važnosti vizualne informacije u spoznavanju svijeta koji nas okružuje. Slike su nešto s čim se susrećemo od najranijeg djetinjstva. Slike su prisutne u knjigama, slikovnicama, televiziji, reklamnim plakatima koji se nalaze posvuda, na različitim ambalažama i sl. Mnoštvo informacija primamo putem slika koje svakako utječu na spoznaju svijeta koji nas okružuje. Slijepo dijete nema priliku na taj način spoznavati svijet zbog nedostatka vizualne informacije. Ipak, ono je svjesno postojanja tih slika kao pojma koji se spominje i s kojim se stalno susreće. Uzimajući pretpostavke inkluzije i nastojanja da omogućimo cjelovit odgoj i obrazovanje svoj djeci, nužno je slijepome djetetu omogućiti doživljaj slike kao medija. Taktilna slika za slijepo dijete ima višestruku korist. Ona nam omogućuje da prikazemo neke apstraktne pojave

iz djetetove okoline koje u realnom svijetu ne može opipati. Primjer su nebeska tijela. Dijete ih poznaje na razini verbalnog opisa, ali putem slike može doživjeti odnose, gdje su tijela u odnosu na čovjeka. Drugi primjer su recimo vremenske prilike - tako slika može prikazivati vjetar ili kišu, što je teško dočarati samo riječima. Naravno, dijete može osjetiti kišu ili vjetar, ali ne vidi kako vjetar utječe na prirodu. Taktilna slika omogućuje nam da djeci prikažemo i nešto što je u realnoj veličini preveliko da bi dijete moglo opipati – poput kuće, vlaka ili sl. Isto tako, dijete neki predmet može doživjeti kao trodimenzionalni objekt, ali postoji značajna razlika u doživljaju dvodimenzionalnog i trodimenzionalnog u kontekstu spoznaje. Još jedna od nezanemarivih dobrobiti je i razvoj mašte kod slijepog djeteta na koji počinje taktilna slika.

Specifičnosti u izradi taktilne slikovnice

Kao što je već navedeno, taktilna slika ima niz svojih zakonitosti i pravila koja se moraju poštovati u izradi. Prije svega, važno je reći da u prilagodbi slike ne radimo doslovno prevođenje vizualne slike u taktilnu. Takav postupak bio bi neizvediv iz tehničkih razloga, a i količina detalja na slici bi bila zbunjajuća za slijepo dijete. Važno je prenijeti poruku slike, odnosno njezinu bit. Slika uvijek prati tekst i na njoj se treba nalaziti ono o čemu tekst govori. Ako je tema teksta kuća, onda na slici treba biti kuća bez suvišnih detalja koji nisu bitni u tekstu. U ovom članku neće se navoditi sva pravila za izradu taktilne slike jer bi to bilo preopširno. Naglasit će se neka od najvažnijih pravila.

Prvi princip koji treba poštovati u izradi je *različitost materijala*. Slika mora biti napravljena od različitih materijala koji se mogu taktilno percipirati. Također je jako bitno da su materijali približno slični realnom izgledu objekata na slici. Primjerice kuća ne bi trebala biti napravljena od krznenog materijala. Različite teksture su prije svega motivacija da dijete pokaže interes za sliku. Dijete koje vizualno

promatra sliku vidi različite boje i oblike koji mu privuku pažnju, a u slučaju taktilne slike to su različiti materijali. Kako taktilna slikovnica može biti korisna i za slabovidno dijete, bilo bi dobro obratiti pažnju i na boje objekata. Naravno, nije moguće sve boje uvijek uskladiti, ali ne bi bilo dobro primjerice sunce napraviti ljubičasto i sl. *Perspektiva* je drugi važan princip na koji treba paziti. Taktilna slika ne treba prikazivati perspektivu jer slijepo dijete to ne može percipirati. Takvu sliku dijete može krivo pojmiti i steći pogrešnu spoznaju o njoj. Primjerice, napravimo li neku životinju veću u odnosu na stablo kako bismo prikazali da je životinja bliže, dijete će dobiti informaciju da je ta životinja u prirodi veća od stabla. Stoga je važno prikazivati odnose veličina tako da oni budu realni. Princip podloge također je od velike važnosti za taktilnu sliku. Svaki objekt na slici mora imati svoju podlogu, što će biti jasnije kroz primjer. Slika na kojoj se za primjer nalazi stablo, mora ispod tog stabla imati podlogu koja simbolizira tlo iz kojeg stablo raste. U slučaju da te podloge nema, dijete će shvatiti da stablo raste u zraku. Likovi životinja koji se prikazuju moraju uvijek imati sve četiri noge ili dvije ako toliko imaju. Slijepo dijete ne može pretpostavljati da je noga negdje iza lika. Najbolje je životinje prikazivati postranično, dok je likove ljudi najbolje prikazivati frontalno kako bi se vidjeli svi udovi. Svaka taktilna slikovnica mora prije svega zadovoljavati princip *sigurnosti*, osobito kad je namijenjena maloj djeci. Osim navedenih principa koji su samo dio pravila, taktilna slikovnica mora zadovoljavati i *opće uvjete* koje mora zadovoljavati svaka slikovnica za dijete. Sve

navedeno ima za cilj uvesti nas u problematiku taktilne slikovnice, te istaknuti činjenicu da je taktilna slikovnica vrijedno pomagalo od neupitnog značaja za rad s djetetom oštećena vida.

Teškoće u nakladništvu taktilne slikovnice

Taktilna slikovnica pojavila se u izdavaštvu relativno nedavno i stoga je vrlo malo zastupljena na tržištu. Rijetkost na tržištu problem je na svjetskoj razini, a ne samo kod nas. Razloge tome možemo tražiti u više čimbenika. Prvi od njih svakako je složenost postupka izrade. Takav postupak ne dozvoljava serijsku strojnu proizvodnju. Mala naklada i složenost postupka dovode do visoke cijene. Visokoj cijeni svakako pridonosi i malo tržište, što sveukupno dovodi do neisplativosti takve slikovnice. Visoka cijena i mali broj slikovnica razlozi su nedostupnosti ovakvih slikovnica slijepoj djeci. Tako se slijepo dijete s knjigom kao objektom ponekad prvi put susreće tek u prvom razredu osnovne škole, kad u ruke dobiva udžbenik. Takvi udžbenici su zapravo knjige s mnogo teksta i bez jedne slike. Usporedimo li te udžbenike s uobičajenim udžbenicima za prvašice, prepunim šarenih slika koje potiču na učenje, shvaćamo koliko je slijepo dijete zakinuto. Potreba za taktilnom slikovnicom nameće se već s obzirom na činjenicu koliko slikovnica jedno prosječno predškolsko dijete vidi prije samog polaska u školu, a o važnosti knjige za razvoj djeteta nije potrebno govoriti. Treba reći kako neisplativost postupka ne može biti argument za nepostojanje ovakvih slikovnica, osobito ako taktilnu slikovnicu promatramo kao pomagalo u odgojno-obrazovnom procesu.

naša djeca s posebnim potrebama